

De breekbare mogelijkheid van bestaan

Het non-identiteitsprobleem en de tijd-afhankelijkheid van persoonlijke identiteit

Rutger Hakkenberg | 9515542

Bachelorscriptie Wijsbegeerte

Universiteit Utrecht

Faculteit Geesteswetenschappen

Departement Filosofie en Religiewetenschappen

Afdeling Theoretische Filosofie/ Praktische Filosofie

Begeleider: Dr. Menno Liefers

Tweede beoordelaar: Drs. Hafez Ismaili M'hamdi

28 juni 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	4
1. Het non-identiteitsprobleem	7
2. Oplossingen van het non-identiteitsprobleem in het morele domein	10
2.1 Het ontcrachten van de eerste intuïtie: de 'onpersoonlijke' strategie	10
2.2 Het ontcrachten van de tweede intuïtie: de handeling is wel slecht(er)	11
2.3 Het ontcrachten van de derde intuïtie: 'biting the bullet'	13
2.4 Het non-identiteitsprobleem; een zuiver moreel probleem?	15
3. De tijd-afhankelijkheid van persoonlijke identiteit	16
3.1 Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim	16
3.2 Kant in verschillende mogelijke geschiedenissen van de wereld	18
3.3 De tijd-afhankelijkheidsclaim en Kripke's noodzakelijkheid van origine	20
4. Mogelijkheden voor het afwijzen van de tijd-afhankelijkheidsclaim	23
4.1 Theorieën over de continuïteit van persoonlijke identiteit	23
4.2 'Identiteit'; een vaag concept?	25
4.3 Counterparts in plaats van essentialisme	28
4.4 Het non-identiteitsprobleem; een zuiver metafysisch probleem?	31
Conclusie	32
Bibliografie	34

Samenvatting

Wanneer filosoof Derek Parfit in zijn boek *Reasons and Persons* de morele verplichtingen jegens toekomstige generaties bespreekt, stuit hij op het *non-identiteitsprobleem*. Dit probleem gaat over handelingen die ogenschijnlijk bepalen wie er in de toekomst zal bestaan. Als dit soort handelingen worden verricht, zullen er mensen in de toekomst bestaan die anders niet hadden bestaan. Deze mensen zijn niet identiek aan de mensen die zouden hebben bestaan als de handeling niet was verricht. Sommige van deze handelingen lijken slecht, omdat ze het leven schaden van de mensen wiens bestaan afhankelijk is van deze handelingen.

Het non-identiteitsprobleem ontstaat, als wordt betoogd dat deze handelingen voor deze toekomstige mensen helemaal niet slecht kunnen zijn omdat zij, als deze handelingen niet zouden zijn verricht, nooit hadden bestaan. Onze 'reguliere' morele intuïties lijken in zo een geval tot onacceptabele conclusies te leiden. Oplossingen voor het non-identiteitsprobleem worden dan ook veelal gezocht in het herzien van deze morele intuïties. Daarbij wordt Parfit's onderliggende metafysische claim, over de tijd-afhankelijkheid van persoonlijke identiteit, vaak voor waar aangenomen.

In deze bachelorscriptie zal ik daarentegen betogen dat de oplossingen voor het non-identiteitsprobleem zich niet hoeven te beperken tot het morele domein. Mijn doel is aannemelijk te maken dat enerzijds oplossingen die dat wel doen veelal problematisch zijn en anderzijds dat Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim wellicht niet zo sterk is als deze veelal wordt beschouwd.

Ik zal daarom twee strategieën analyseren die voor zwakkere identiteitsrelaties over mogelijke werelden pleiten dan Saul Kripke's 'Necessity of Origins' these, die de fundering vormt van Parfit's claim. Deze strategieën zijn niet zonder problemen, maar ze bieden mogelijk een bijdrage aan de oplossing voor dit interessante en vooralsnog onopgeloste probleem en moeten daarom niet op voorhand worden uitgesloten.

Inleiding

Het formuleren van morele verantwoordelijkheden jegens elkaar wordt bemoeilijkt, als we deze betrekking laten hebben op personen die nog niet bestaan. Hoewel het intuïtief plausibel lijkt om te stellen dat ook toekomstige mensen moeten worden betrokken in onze morele overwegingen, ontstaat er een probleem bij het opmerken dat de identiteit van deze toekomstige personen in sommige situaties direct afhankelijk lijkt te zijn van ons handelen. Door het boek *Reasons and Persons* van filosoof Derek Parfit is dit probleem bekend geworden als het *non-identiteitsprobleem*.¹ Dit probleem stelt dat ogenschijnlijk schadelijke handelingen voor toekomstige personen, die tegelijkertijd bepalend zijn voor het bestaan van deze personen, dan niet slecht voor hen kunnen zijn.²

Het probleem komt tot stand door drie morele intuïties.³ Allereerst is dit de intuïtie dat moraliteit persoonsafhankelijk is; een handeling die slecht is, moet slecht zijn *voor iemand*. Daarnaast lijkt het intuïtief juist om te stellen dat een handeling, die de oorzaak vormt voor het bestaan van een persoon, niet slecht(er) kan zijn voor die persoon zolang het resulteert in een leven dat, hoewel onvermijdelijk onvolmaakt, toch 'waard is om geleefd te worden'. De derde intuïtie is dat sommige handelingen, die het bestaan van iemand veroorzaken, moreel slecht kunnen zijn, ofschoon ze niet slecht zijn voor die persoon noch voor enig ander persoon. Indien het bestaan de moeite waard is en er geen belangen in het spel zijn van anderen, is het onduidelijk waarom het verwekken van die persoon slecht zou zijn.

De diverse pogingen om dit probleem op te lossen laten zich indelen in verschillende strategieën, die zich richten op het ontcrachten van één van deze morele intuïties.⁴ Ik zal allereerst betogen dat deze oplossingen veelal problematisch zijn. Deze intuïties zijn juist zeer plausibel en het opgeven van welke dan ook, lijkt onwenselijke gevolgen te hebben. Is het echter wel noodzakelijk dat het non-identiteitsprobleem uitsluitend als een moreel probleem wordt geanalyseerd? Ik zal mijzelf in deze bachelorscriptie de vraag stellen wat

¹ Derek Parfit, *Reasons and Persons* (Oxford: Clarendon Press, 1984), 359.

² Elizabeth Harman, "Can We Harm and Benefit in Creating?" *Philosophical Perspectives*, 18, (2004), 89.

³ Melinda A. Roberts, "The Nonidentity Problem," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/nonidentity-problem/> (ge raadpleegd 5 mei 2018).

⁴ Melinda A. Roberts and David T. Wasserman, "Harming Future Persons: Introduction," in *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*, ed. Melinda A. Roberts and David T. Wasserman (New York: Springer, 2009), xxi.

een analyse van de funderende metafysische claim over persoonlijke identiteit kan bijdragen aan een eventuele oplossing.

Parfit stelt: "Each of us might have never existed. What would have made this true? The answer produces a problem that most of us overlook."⁵ Wat dit voor Parfit waar maakt, is zijn tijd-afhankelijkheidsclaim en dit antwoord is constitutief voor het non-identiteitsprobleem. Parfit claimt dat, als ik niet zou zijn verwekt door de personen door wie, en op het moment dat, ik daadwerkelijk ben verwekt, ik nooit zou hebben bestaan.⁶ Deze claim is gebaseerd op Saul Kripke's 'Necessity of Origin' these, die stelt dat wanneer een object zijn origine heeft in een bepaalde materie, deze niet zijn origine zou kunnen hebben gehad in enig andere materie.⁷

Hoewel beide claims ogenschijnlijk zeer overtuigend lijken, zal ik allereerst de tijd-afhankelijkheidsclaim en de argumentatie ervoor preciseren. Vervolgens zal ik betogen dat Parfit's claim niet identiek is aan die van Kripke. Als gevolg daarvan zijn er twee mogelijke strategieën om Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim af te wijzen, die beide pleiten voor een zwakkere relatie van identiteit over mogelijke werelden.

Allereerst kan worden bevestigd of onze persoonlijke identiteit, zoals dit concept relevantie krijgt in de morele context van het non-identiteitsprobleem, wel op zo een genetisch essentialistische wijze wordt vastgelegd, zoals Parfit stelt. Daarnaast kan worden betoogd dat, wanneer het gaat over identiteit in mogelijke werelden, Kripke's noodzakelijkheid van origine kan worden vervangen door een alternatieve metafysische theorie van modaliteit, die niet de non-existentie impliceert die het non-identiteitsprobleem doet ontstaan.

Mijn stelling zal zijn dat, ondanks dat deze strategieën niet zonder problemen zijn, nader onderzoek zal kunnen uitwijzen dat een oplossing voor het non-identiteitsprobleem zich niet hoeft te laten beperken tot de metafysische grenzen, zoals deze door Parfit worden getrokken.

De structuur van deze bachelorscriptie is als volgt. Ik zal allereerst, in hoofdstuk 1, ingaan op het non-identiteitsprobleem aan de hand van het werk van Parfit. In hoofdstuk 2 zal ik vervolgens de 'morele oplossingen' en daaruit volgende problemen, aan de hand van

⁵ Parfit, *Reasons and Persons*, 351.

⁶ Ibid.

⁷ Saul A. Kripke, *Naming and Necessity*, 12th pr. (Cambridge: Harvard University Press, 1980), 114, voetnoot 56.

een eigen voorbeeld bespreken. In hoofdstuk 3 zal ik Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim preciseren en positioneren ten opzichte van Kripke's noodzakelijkheid van origine. Ik zal tenslotte in hoofdstuk 4 het mogelijke succes van de twee bovengenoemde strategieën bespreken, als gevolg waarvan Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim, niet (volledig) voor waar hoeft te worden aangenomen.

1. Het non-identiteitsprobleem

Het non-identiteitsprobleem laat zich goed expliceren aan de hand van voorbeelden. Ik zal er hier daarom twee van Parfit bespreken. Ook zal ik bespreken welke mogelijke oplossing Parfit zelf voorstelt.

Casus 1: Het 14-jarige meisje⁸

Een 14-jarig meisje kiest ervoor om op deze leeftijd een kind te krijgen. Ondanks dat dit vermoedelijk negatieve gevolgen zal hebben voor dit kind, zal het leven van dit kind het waard zijn om geleefd te worden. Maar zeker is dat, als ze had gewacht met het krijgen van een kind, het leven van dit niet-identieke kind een betere start zou hebben gekend.

Deze casus plaatst ons voor een probleem. Zo zullen velen het juist vinden om het meisje ervan te proberen overtuigen om te wachten met het krijgen van een kind. Maar de tijd-afhankelijkheidsclaim stelt dat, als het meisje zou wachten, er een niet-identiek kind zal komen te bestaan. Dus wat is nu precies ons bezwaar tegen de beslissing van het 14-jarige meisje? Haar keuze is immers slechter voor niemand, omdat het kind wat ze als gevolg van deze keuze krijgt anders niet had bestaan.

Toch zullen de meesten deze conclusie niet accepteren. Zo kan volgens Parfit worden volgehouden dat deze keuze uiteindelijk slecht is voor *haar kind*.⁹ Maar voor het uiteindelijke kind *zelf* kan deze descriptieve benadering niet worden volgehouden. Het verklaart niet het bezwaar dat we tegen deze beslissing lijken te hebben en appelleert niet aan enig 'vertrouwd moreel principe', volgens Parfit.¹⁰ Aangezien het *dit kind* is dat als gevolg van de keuze van het 14-jarige meisje bestaat, is deze *voor hem* niet slechter.¹¹

Parfit houdt vast aan de overtuiging dat het beter zou zijn, als het meisje zou hebben gewacht. Daarom doet Parfit een beroep op 'principe Q'.¹² Dit is het principe dat, wanneer de keuze er een van gelijke aantallen levens betreft, deze slechter zal zijn als degenen die leven slechter af zijn dan degenen die in het andere scenario zouden hebben geleefd.¹³ Bij

⁸ Parfit, *Reasons and Persons*, 358.

⁹ *Ibid.*, 359.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*, 360.

¹³ *Ibid.*

dit soort scenario's geniet principe Q dan voorrang op wat hij 'principe V' noemt, dat stelt dat een scenario alleen maar slechter kan zijn als er mensen zijn die het als gevolg van dit scenario slechter krijgen.¹⁴ Parfit kiest er zo voor de keuze persoonsafhankelijk te beoordelen.

Het tweede voorbeeld van Parfit laat zien dat het non-identiteitsprobleem zich niet beperkt tot individuen, maar de bevolking van een heel land in zijn greep kan nemen.

Casus 2: Uitputting¹⁵

We kunnen onze natuurlijke bronnen behouden (B) of uitputten (U). Als we U kiezen, is de kwaliteit van leven in de komende 200 jaar iets minder dan als we B zouden kiezen. Maar als we B kiezen, heeft dit andere individuen tot gevolg dan wanneer we U kiezen. De keuze voor U is dan, als de mensen geboren als gevolg van U nog steeds een leven hebben dat het waard is om te leven, slechter voor niemand.¹⁶

Wederom is deze conclusie voor Parfit niet acceptabel. Ondanks dat de situatie als gevolg van U slechter is voor niemand, moet er een morele reden zijn om niet voor zo een weloverwogen verlaging van de kwaliteit van leven voor toekomstige mensen te kiezen. Het vinden van deze reden behelst voor Parfit de kern van het non-identiteitsprobleem.

Parfit accepteert de 'No-Difference View', die stelt dat de verandering van identiteit die plaatsvindt bij dit soort keuzes, geen verschil maakt voor het morele oordeel.¹⁷ In keuzes die verschillende mensen in gelijke aantallen tot resultaat hebben, moeten we dan Q over V laten prevaleren.

Maar Parfit stelt: "Though Q is plausible, it does not solve the Non-Identity Problem."¹⁸ Zo zijn er ook keuzes die verschillen in het aantal levens dat zij tot gevolg hebben. Daarom hebben we volgens Parfit 'theorie X' nodig, die de prioriteit van Q ten opzichte van V in bovengenoemde gevallen kan rechtvaardigen en daarnaast moet kunnen oordelen in de gevallen dat keuzes verschillende aantallen mensen tot gevolg hebben.¹⁹

¹⁴ Parfit, *Reasons and Persons*, 370.

¹⁵ Ibid., 361-362.

¹⁶ Ibid., 363.

¹⁷ Ibid., 367.

¹⁸ Ibid., 361.

¹⁹ Ibid.

Parfit heeft aldus een probleem aan het licht gebracht. Een puzzel die voortkomt vanuit het metafysische gegeven dat wij, nu, met onze keuzes, de identiteit van toekomstige personen bepalen. Hoewel dit voor Parfit weinig afdoet aan zijn bezorgdheid voor toekomstige personen, is het een hardnekkig probleem en vergt het een oplossing. Deze oplossing zoekt hij in het formuleren van een morele theorie die, zeker gedeeltelijk, afwijkt van de intuïtie dat, als iets slecht is, het slecht moet zijn vóór iemand. Ik zal nu deze, en twee andere strategieën die het non-identiteitsprobleem als zuiver moreel probleem pogen op te lossen, evalueren.

2. Oplossingen van het non-identiteitsprobleem in het morele domein

Zoals gesteld wordt het non-identiteitsprobleem gedreven door drie morele intuïties die elk op zichzelf overtuigend lijken, maar niet gezamenlijk kunnen worden volgehouden.²⁰

Oplossingen concentreren zich veelal op het ontkrachten van één van deze intuïties. Ik zal deze strategieën en hun problemen hier bespreken aan de hand van Judith; een 'paradigma casus' voor het non-identiteitsprobleem.

Casus 3: Judith

Judith wil een kind. Bij een controle merkt de arts op dat Judith een afwijking heeft waardoor, als zij besluit nu een kind te verwekken, dit kind zal worden geboren met een beperkt zicht (ongeveer 30%). Maar de arts heeft ook goed nieuws. Als Judith drie maanden wacht, is er een medicijn beschikbaar dat dit zal voorkomen. Judith zal, na het gebruik hiervan, een kind met volledig zicht kunnen krijgen. Judith besluit niet te wachten. Haar zoon, Wilbert, wordt geboren met een zicht van 30%. Dit zal Wilbert beperken, maar hij kan met de nodige voorzieningen een kwalitatief aanvaardbaar leven leiden.

2.1 Het ontkrachten van de eerste intuïtie: de 'onpersoonlijke' strategie

Deze strategie ziet dit als voorbeelden die pleiten tegen de persoonsafhankelijke intuïtie en heeft daarom als uitdaging te formuleren hoe deze keuzes, die niemand benadelen, toch moreel verkeerd zijn.²¹ Judith's keuze is dan weliswaar niet slecht voor Wilbert, maar slecht op basis van een bepaalde 'onpersoonlijke' waarde.

Traditioneel utilisme, een vorm van handelingsconsequentialisme, stelt dat een handeling goed is, indien deze het totale geluk van de grootste groep mensen maximaliseert.²² Als zodanig heeft deze theorie de capaciteit om de handeling van Judith als slecht te beoordelen. Als Judith namelijk zou besluiten drie maanden te wachten, zou zij een kind hebben verwekt dat niet identiek is, maar wel beter af is dan Wilbert. Aangezien het

²⁰ Melinda A. Roberts, "The Nonidentity Problem," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/nonidentity-problem/> (geraadpleegd 5 mei 2018).

²¹ Ibid.

²² Walter Sinnott-Armstrong, "Consequentialism," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/consequentialism/> (geraadpleegd 18 mei 2018).

irrelevant is wie het geluk ten dele valt, zal het daarom beter zijn als zij drie maanden wacht en het medicijn neemt.²³

Dit is ook de route die Parfit volgt wanneer hij voor principe Q pleit.²⁴ Maar zoals Parfit bemerkte, importeer je zo een ander probleem. Zuiver onpersoonlijke aggregatie van hetgeen een leven het leven waard maakt, drijft ons in het net van de 'Repugnant Conclusion'.²⁵ Dit is de conclusie die volgt, als we dit onpersoonlijke principe gaan handhaven in scenario's die verschillende aantallen levens tot gevolg hebben. De uitkomst met de grootste kwantiteit levens die het waard zijn om te leven zijn, is dan de meest wenselijke. Het 'weezinwekkende' resultaat is dan dat een populatie met een leven dat het net waard is geleefd te worden, wenselijker is dan een populatie met een goed leven, zolang de eerstgenoemde maar groot genoeg is.²⁶

Maar ook in de casus van Judith, waar de keuze beperkt is tot een gelijk aantal levens, lijkt het accepteren van Q geen oplossing voor het probleem te bieden. Q kan namelijk verklaren dat Judith's keuze de slechtere keuze van de twee is, maar niet dat deze daarmee moreel verkeerd is. Dan zou immers moeten worden volgehouden dat een handeling immoreel is, wanneer deze minder totaal geluk tot gevolg heeft.²⁷

De keerzijde hiervan is dat moet worden volgehouden dat, als het totale geluk gemaximaliseerd wordt als je een kind krijgt, het slecht is om dit niet te doen.²⁸ Zo committeert men zich aan een substantiële vorm van veeleisendheid. Stel nu dat Judith besloten had dat zij nooit kinderen wil. Helaas raakt zij ongewenst zwanger. Is het dan moreel verantwoord om de zwangerschap af te breken? Niet als de wereld beter wordt als gevolg van het bestaan van het kind.

2.2 Het ontcrachten van de tweede intuïtie: de handeling is wel slecht(er)

Deze strategie wil de persoonsafhankelijke intuïtie van moraliteit juist behouden en kritisch beschouwen of het wel zo is dat de handeling slecht(er) is voor niemand. Ik zal hier een van

²³ Roberts, "The Nonidentity Problem," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

²⁴ Parfit, *Reasons and Persons*, 360.

²⁵ Ibid., 388.

²⁶ Ibid.

²⁷ David Boonin, "How to Solve the Non-Identity Problem," *Public Affairs Quarterly*, 22, (2008), 2, 143.

²⁸ Ibid.

meerdere mogelijke vormen van deze strategie bespreken. Deze stelt dat er sprake kan zijn van schaden, zonder dat iemand daardoor noodzakelijk slechter af is.

Het non-identiteitsprobleem stelt dat, voor het bepalen of een persoon geschaad is, een vergelijking mogelijk is. Zo maakt Judith's keuze de situatie van Wilbert niet slechter en daarom wordt hij niet geschaad. Het enige alternatief voor Wilbert was immers slechter; non-existentie. Parfit deelt deze intuïtie: "If what we are doing will not be worse for some other person, or even will be better for this person, we are not, in a morally relevant sense, harming this person."²⁹

De volgende oplossing bevraagt deze inferentie en betoogt dat een handeling die niet slechter is voor een persoon, deze persoon desondanks kan schaden. Het non-identiteitsprobleem kan dan worden opgelost door de vraag, of iemand geschaad wordt, los te koppelen van deze vergelijking en op een andere manier te definiëren.³⁰

Volgens filosoof Elizabeth Harman schaden we een persoon, wanneer we ervoor zorgen dat deze in een 'bad state' komt.³¹ Zij stelt: "Bad states are understood as states that are in themselves bad, not because they are worse than the state the person would otherwise have been in."³² Judith schaadt Wilbert, omdat haar handeling voor hem een slechte toestand veroorzaakt; een toestand die slechter is dan een 'normale gezonde staat'.³³

Het feit dat de handeling Wilbert ook bevoordeelt, is dan niet voldoende om het schaden op zich te rechtvaardigen. Zelfs niet als de handeling Wilbert meer bevoordeelt dan schaad.³⁴ Dit komt doordat dit gegeven op zichzelf geen reden geeft tot het plegen van deze handeling boven het nalaten ervan. Niet schaden is voor Judith een reden om niet direct zwanger te worden, terwijl er voor het bevoordelen geen directe reden is. Of Judith nu wacht of niet, ze zal iemand op dezelfde wijze bevoordelen. Judith handelt dan verkeerd, omdat er volgens Harman een alternatief is: "that would involve parallel benefits, without parallel harm."³⁵

²⁹ Parfit, *Reasons and Persons*, 374.

³⁰ Roberts and Wasserman, "Harming Future Persons: Introduction," xxvii.

³¹ Elizabeth Harman, "Harming as Causing Harm," in *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*, ed. Melinda A. Roberts and David T. Wasserman (New York: Springer, 2009), 139.

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., 141.

³⁵ Elizabeth Harman, "Can We Harm and Benefit in Creating?" 93.

Hoewel het opnieuw definiëren van het concept schaden een sterke oplossing lijkt, betreft dit alleen een mogelijke oplossing voor keuzes met dezelfde aantallen levens tot gevolg.³⁶ Als er namelijk sprake is van een keuze die verschillende aantallen levens betreft, vervalt de eenduidige compensatie en kan er niet meer worden gesproken van 'parallel benefits'.³⁷ Harman zelf geeft in dit soort gevallen toe dat er inderdaad een groter voordeel is, maar houdt vol dat de morele schade dermate ernstig is dat zo een keuze nog steeds slechter zou zijn.³⁸

Maar er is ook een probleem als keuzes beperkt blijven tot gelijke aantallen. Zo lijkt deze oplossing, volgens filosoof Matthew Hanser, te miskennen hoe rechtvaardiging werkt.³⁹ Als er twee mensen gered kunnen worden uit een brandend gebouw, maar voor één persoon vergt dit dat ik zijn arm breek, terwijl de ander zonder deze schade kan worden gered, impliceert Harman's oplossing dat ik niet gerechtvaardigd ben de arm van de eerstgenoemde te breken en hem vervolgens te redden. Er is immers een alternatief dat dit nadeel niet met zich meebrengt. Maar het gegeven dat ik beschik over een alternatief, het redden van iemand wiens arm ik niet hoeft te breken, lijkt niet de rechtvaardiging voor het breken van de arm van de andere persoon te ondermijnen.⁴⁰

2.3 Het ontcrachten van de derde intuïtie: 'biting the bullet'

Volgers van deze strategie achten de twee reeds genoemde intuïties zo sterk, dat zij stellen dat Judith's keuze misschien moreel verkeerd lijkt, maar dit niet is. Zij accepteren dus de conclusie van het non-identiteitsprobleem en verwerpen Parfit's 'No-Difference View'.

Volgens filosoof David Boonin zijn de handelingen in kwestie, zoals die van Judith, moreel toelaatbaar.⁴¹ Hij vindt de oplossing voor het non-identiteitsprobleem in het accepteren van de implicaties ervan.⁴² Het is dan geen probleem, maar eenvoudigweg een valide argument. In het uitvinden waarom we dit zo tegen-intuïtief achten, ligt volgens

³⁶ Matthew Hanser, "Harming and Procreating," in *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*, ed. Melinda A. Roberts and David T. Wasserman (New York: Springer, 2009), 183.

³⁷ Harman, "Can We Harm and Benefit in Creating?" 93.

³⁸ *Ibid.*, 102-103.

³⁹ Hanser, "Harming and Procreating," 183.

⁴⁰ Dit betreft een eigen interpretatie naar het voorbeeld van Hanser, "Harming and Procreating," 183.

⁴¹ Boonin, "How to Solve the Non-Identity Problem," 146.

⁴² *Ibid.*, 144-145.

Boonin de ware oplossing.⁴³ Hij probeert te laten zien dat deze intuïtieve reactie een onbetrouwbare reflectie is van onze meer algemene morele overtuigingen.

In de meeste gevallen gaan morele vraagstukken niet over toekomstige mensen maar over dezelfde mensen, ofwel mensen die reeds bestaan. De intuïtie dat het moreel verkeerd is mensen te benadelen, is in dat geval een betrouwbare. De casus van Judith is echter atypisch; Wilbert wordt niet benadeeld. Maar volgens Boonin is de reden hiervoor zo lastig in te zien dat deze 'reguliere' intuïtie toch leidend is.⁴⁴ Op een intellectuele wijze begrijpen we dat Wilbert niet wordt benadeeld, maar onze morele intuïties zijn niet voldoende ontwikkeld om hiermee rekening te kunnen houden.⁴⁵ Daarom halen we deze zaken door elkaar en worden we misleid door onze morele sentimenten.

Het is echter niet op voorhand overtuigend dat het verschil dat Boonin aanhaalt daadwerkelijk zo moeilijk voor de geest te halen is. Eenmaal op de hoogte van de werking van het non-identiteitsprobleem, is het juist een vrij oppervlakkig principe. Dit verklaart dan niet waarom we, eenmaal intellectueel overtuigd van het tegendeel, toch aan deze intuïties vasthouden. Het is niet overtuigend om dit te wijten aan een tekortschietend sentiment. Er moet juist hier veeleer worden gekeken naar het gegeven of we wel écht intellectueel overtuigd zijn van het tegendeel.

Deze strategie heeft daarnaast ongeloofwaardig verstrekkende gevolgen. Volgens Boonin zouden bovengenoemde handelingen moreel toelaatbaar zijn. We zouden dan zelfs weloverwogen toekomstige mensen kunnen benadelen. Zijn strategie heeft aldus geen enkel middel om toekomstige mensen in een ethisch perspectief te plaatsen. Dit is op voorhand absurd. De mens zou dan enorm tekortschieten, zeker wanneer we dit in het perspectief van bijvoorbeeld een milieubeleid plaatsen, waarvan de gevolgen niet een persoon, maar een heel volk treffen. Toegegeven, dit laatste punt is voornamelijk normatief en zal sommigen daarom niet overtuigen. Laat in dat geval het punt ervoor, dat stelt dat Boonin's motivatie voor het accepteren ervan niet volstaat, bepalend zijn.

⁴³ Boonin, "How to Solve the Non-Identity Problem," 145.

⁴⁴ Ibid., 145-146.

⁴⁵ Ibid., 146-147.

2.4 Het non-identiteitsprobleem; een zuiver moreel probleem?

Het doel van dit hoofdstuk is niet om te laten zien dat de genoemde oplossingen uitgesloten moeten worden. Het doel is om te laten zien dat elk van bovengenoemde strategieën, die het non-identiteitsprobleem pogen op te lossen door het ontcrachten van de morele intuïties die eraan ten grondslag liggen, kampen met problemen.

Deze morele intuïties laten zich aldus niet gemakkelijk wegedeneren. Het afwijken van deze 'common sense' moraliteit dwingt ons steeds weer tot het aanvaarden van gevolgen die op zichzelf onwenselijk lijken. Toch ligt in de literatuur veelal de nadruk op zo een aanpak. Dit terwijl Judith's keuze alleen problematisch wordt bij het accepteren van de metafysische these, dat Wilbert niet zou hebben bestaan als ze drie maanden had gewacht. Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim welke het probleem fundeert, blijft aldus buiten schot. Ik ga me nu richten op de vraag of dit terecht is.

3. De tijd-afhankelijkheid van persoonlijke identiteit

Hier zal ik de tijd-afhankelijkheidsclaim, zoals Parfit deze formuleert en beargumenteert, nauwkeurig analyseren. Ik zal bovendien laten zien waarom deze claim, volgens Parfit, door elke geloofwaardige theorie over persoonlijke identiteit zal worden geaccepteerd.⁴⁶

Tenslotte zal ik onderzoeken in hoeverre Parfit's claim verschillend is van die van Kripke.

In deel III van *Reasons and Persons* probeert Parfit de lezer ervan te overtuigen dat persoonlijke identiteit juist niet bepalend is, wanneer we spreken over *continuïteit* van bestaan.⁴⁷ Ik zal dit nader bespreken in hoofdstuk 4. In het kader van het non-identiteitsprobleem gaat het daarentegen niet om persoonlijke identiteit over tijd, maar *in verschillende mogelijke geschiedenissen van de wereld*.⁴⁸ Hier laat Parfit de gedachte prevaleren dat persoonlijke identiteit wél bepalend is voor de mogelijkheid van bestaan. Parfit vraagt: "What would have made it true that some particular person would never have existed?"⁴⁹ Het antwoord daarop laat zich lezen in de titel van het daaropvolgende deel: 'How Our Identity In Fact Depends On When We Were Conceived'.⁵⁰

3.1 Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim

Wat het voor Parfit waar maakt dat een bepaald persoon nooit zou hebben bestaan is:

The Time-Dependence Claim (TDC): If any particular person had not been conceived when he was in fact conceived, it is *in fact* true that he would never have existed.⁵¹

Als ik een paar dagen, of zelfs seconden, later of eerder was verwekt dan ik daadwerkelijk ben verwekt, zou ik geboren zijn uit dezelfde eicel maar uit een verschillende zaadcel. De vraag of ik dan een ander persoon zou zijn geweest is volgens Parfit een lege, omdat het antwoord hierop niet te determineren is.⁵² Omdat dit controversieel is, kwalificeert hij zijn claim nader, opdat alleen de verandering van eicel bepalend is:

⁴⁶ Parfit, *Reasons and Persons*, 352.

⁴⁷ Ibid., 220.

⁴⁸ Ibid., 351.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid., 352.

TDC2: If any particular person had not been conceived within a month of the time when he was in fact conceived, he would in fact never have existed.⁵³

Parfit stelt dat deze claim *niet noodzakelijk*, maar wel *in feite*, waar is.⁵⁴ Aanhangers van elke aannemelijke theorie over persoonlijke identiteit in mogelijke geschiedenissen van de wereld zullen dit met hem eens zijn, volgens Parfit.⁵⁵

Parfit's TDC is gebaseerd op de 'Necessity of Origins' (NO) van filosoof Saul Kripke, dat stelt dat de origine van een object essentieel voor het object is. In deel 3 van *Naming and Necessity* stelt Kripke de lezer deze vraag over de Engelse koningin: "[...] could the queen - could this woman herself - have been born of different parents from the parents from whom she actually came? Could she, let's say, have been the daughter instead of Mr. and Mrs. Truman?"⁵⁶ Hoewel het volgens Kripke voorstelbaar is dat de historie van de wereld een andere had kunnen zijn, waarin bijvoorbeeld *zij* nooit koningin was geworden, betoogt Kripke dat het toch zeer onwaarschijnlijk lijkt dat *zij* ook verwekt had kunnen zijn door andere ouders.⁵⁷

Vervolgens richt Kripke zich op een object en stelt de vraag of het voorstelbaar is dat *deze* tafel van een ander blok hout gemaakt had kunnen zijn. Kripke concludeert dat als we zo een voorstelling maken dit *niet dezelfde* tafel is, maar een andere die er in alle externe details op lijkt.⁵⁸ In voetnoot 56 stelt Kripke tenslotte: "A principle suggested by these examples is: *If a material object has its origin from a certain hunk of matter, it could not have had its origin in any other matter.*"⁵⁹ Kripke voegt daar aan toe: "Some qualifications might have to be stated (for example the vagueness of the notion of hunk of matter leads to some problems) [...]"⁶⁰

⁵³ Parfit, *Reasons and Persons*, 352.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Kripke, *Naming and Necessity*, 112.

⁵⁷ Ibid., 113.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid., 114, voetnoot 56.

⁶⁰ Ibid.

3.2 Kant in verschillende mogelijke geschiedenissen van de wereld

Parfit ondersteunt zijn claim door de verschillende theorieën over de noodzakelijke eigenschappen van personen in mogelijke geschiedenissen van de wereld, te bespreken in het licht van de TDC. Allereerst bespreekt hij de 'Origin View'. Dit is de theorie die we mogen associëren met bovengenoemde positie van Kripke.

The Origin View: Each person has this distinctive necessary property: that of having grown from the particular cells from which this person in fact grew.⁶¹

In dit kader merkt Parfit op dat deze fysieke eigenschap niet *volledig* onderscheidend kan zijn.⁶² Zo zijn er bijvoorbeeld identieke tweelingen die deze eigenschap delen, maar in deze morele context toch verschillende personen zijn. Daarom zal deze theorie dus moeten worden aangepast. Hij voegt daaraan toe: "But I need not discuss this revision. It is enough for my purposes that, on this view, Kant could not have grown from a different pair of cells. It is irrelevant that, because there can be twins, it is false that *only* Kant could have grown from this pair of cells."⁶³

Degenen die de Origin View aanhangen zullen daarom accepteren dat Kant, als hij niet was verwekt in de maand waarin hij daadwerkelijk verwekt is, hij in feite nooit zou hebben bestaan. Als hij niet was verwekt in die maand, was er immers geen kind geweest dat was gegroeid uit dat specifieke paar cellen. Parfit stelt: "This claim makes an assumption both about the distinctive necessary properties of this pair of cells, and about the human reproductive system. But these assumptions are not controversial."⁶⁴

Parfit verandert zijn strategie bij het bespreken van de daaropvolgende theorieën. Aangezien deze theorieën materiële origine niet als noodzakelijke eigenschap zien, zal Parfit ze moeten weerleggen. Zo hoeft de 'Featureless Cartesian View', die stelt dat Kant een Cartesiaans Ego zonder noodzakelijke eigenschappen is, de TDC niet te accepteren. Parfit noemt het 'at worst mildly controversial' om dit Cartesiaanse beeld af te wijzen.⁶⁵

⁶¹ Parfit, *Reasons and Persons*, 352.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid., 352-353.

⁶⁴ Ibid., 353.

⁶⁵ Ibid.

De 'Descriptive View' stelt dat Kant meerdere onderscheidende noodzakelijke eigenschappen heeft, alleen is het gegroeid zijn uit een specifiek paar cellen daar niet één van.⁶⁶ Het eerste probleem dat Parfit identificeert, is dat wanneer we dan aan Kant de noodzakelijke eigenschap, bijvoorbeeld van het hebben geschreven van de *Kritiek van de Zuivere Rede*, toebedelen, dit ook mogelijkerwijs niet zo had kunnen zijn. Zo had Kant, bijvoorbeeld, op jonge leeftijd kunnen zijn overleden.⁶⁷

Daarom zal de aanhanger van deze theorie zijn claim op noodzakelijkheid moeten intrekken. Hij zou dan wellicht kunnen volhouden dat het had *kunnen* gebeuren dat, ook al was Kant nooit geboren, de *Kritiek* alsnog geschreven was door een persoon met een andere naam en andere ouders, maar hij zal het met Parfit eens zijn dat dit: "would *not in fact* have happened."⁶⁸ Als hij dit immers wel volhoudt, zal hij daarmee moeten aanvaarden dat, als Napoleon nooit was geboren, de geschiedenis had gezorgd voor een 'substituut Napoleon' die Rusland in 1812 zou zijn binnengevallen.⁶⁹ Dit is volgens Parfit: "too implausible to be worth discussing."⁷⁰

De aanhanger van de Descriptive View heeft echter nog een verweer. Zo zou hij minder onderscheidende eigenschappen als noodzakelijk kunnen aanwijzen.⁷¹ Parfit, het middelste kind van drie, zou dan beschreven kunnen worden als 'het tweede kind van zijn ouders', hoe verschillend dit uiteindelijke kind ook zal blijken te zijn. Maar ook met deze oplossing maakt Parfit snel korte metten, omdat deze de absurde implicatie heeft dat, wanneer zijn moeder geen kind zou hebben verwekt wanneer hij werd verwekt, Parfit zijn jongere zus zou zijn.⁷²

Tenslotte noemt Parfit nog kort de 'Backward Variation View' die ook zo een directe referentie maakt als de Origin View, zij het niet naar het biologische punt van origine.⁷³ Zonder zich te committeren aan een van de besproken theorieën, stelt Parfit de lezer aldus voor een keuze; óf je accepteert de TDC, óf je hangt een ongeloofwaardige theorie van persoonlijke identiteit aan.

⁶⁶ Parfit, *Reasons and Persons*, 354.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid., 355.

Het valt op dat Parfit, bij het poneren van deze patstelling, niet lijkt te overwegen dat er wellicht nog mogelijke alternatieven zijn. Deze zijn wellicht nog niet voldoende uitgewerkt, maar lijken desondanks mogelijke alternatieven, omdat, zoals Parfit ook zelf concludeert, geen van de door hem besproken theorieën volledig onproblematisch lijken te zijn. Dit zal in hoofdstuk 4 nader worden besproken.

3.3 De tijd-afhankelijkheidsclaim en Kripke's noodzakelijkheid van origine

Het intuïtieve belang dat we hechten aan genetische origine maakt Kripke's positie zeer overtuigend. In deel 3 van *Naming and Necessity* stelt Kripke over de Engelse koningin dat het zeer wel mogelijk is dat de historie van de wereld zich op een wijze had voltrokken, als gevolg waarvan zij nooit koningin zou zijn geworden, maar hij voegt daaraan toe: "[...] what is harder to imagine is her being born of different parents. It seems to me that anything coming from a different origin would not be this object."⁷⁴ Deze noodzakelijkheid impliceert dat de essentie van een persoon besloten ligt in zijn of haar genetische origine.

Maar in hoeverre impliceert het accepteren van Kripke's NO het importeren van Parfit's TDC? Kripke stelt immers de vraag: "How could a person originating from different parents, from a totally different sperm and egg, be *this very woman*?"⁷⁵ Dit lijkt inderdaad onwaarschijnlijk. Twee dingen vallen hier echter op; Kripke heeft het hier over een 'totaal verschillende zaad- en eicel' en 'deze precieze vrouw'. Daarnaast valt op dat Kripke in *Naming and Necessity* veelvuldig de concepten personen en identiteit gebruikt, maar nergens het concept persoonlijke identiteit.⁷⁶ Wanneer het gaat om personen lijkt dan bovendien, in zijn metafysische analyse, bovenal numerieke identiteit relevant.

Bij Parfit beperkt genetische essentie zich niet slechts tot de ouders, maar tevens tot het moment van conceptie, en daarmee de unieke kiemcellen, van deze ouders. Waar het bij Kripke nog leek dat alleen de ouders vergeleken werden met het 'blok hout' wanneer het ging om personen, is Parfit's blok hout de specifieke kiemcel constructie. Dit is wat de essentie niet alleen van origine, maar ook van tijd afhankelijk maakt.

Ik moet me nu alleen afvragen welk verschil dit precies maakt. Zo lijkt het immers aannemelijk om, als de essentie van origine bepaald wordt door de ouders, deze in

⁷⁴ Kripke, *Naming and Necessity*, 113.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

biologische zin verder te specificeren, zoals Parfit doet. Dit wordt echter problematischer wanneer hij deze gevolgtrekking, zonder afdoende argumentatie, afbakent tot de eicel en daarmee de tijd-afhankelijkheid van identiteit beperkt tot een maand.

Waarom is voor Parfit de vraag of de zaadcel bepalend is een lege?⁷⁷ Als deze net zo bepalend blijkt te zijn, wordt het non-identiteitsprobleem, zoals deze in de casus van Judith tot stand komt minder voor de hand liggend. Kunnen we dan nog wel stellen dat *haar keuze* tot gevolg had dat *Wilbert* nu bestaat? Of was deze kans, na haar besluit om direct een kind te verwekken, er sowieso een uit miljoenen waardoor Judith's keuze helemaal niet in het ogenschijnlijke causale verband kan worden geplaatst met het bestaan van Wilbert? Toch doet dit hoogstens afbreuk aan de toepasbaarheid van Parfit's claim en niet aan de waarheid ervan. Want ook al is de kans onmetelijk klein dat ik in een bepaalde maand word geboren, doet dit nog niks af aan de stelling dat deze, als mijn ouders een andere maand hadden uitgekozen, nul zou zijn.

Problematischer is de wijze waarop Parfit deze 'strikte' metafysische claim over identiteit verplaatst naar het morele domein. Zoals gesteld, beroept Kripke zich in *Naming and Necessity* uitsluitend op 'personen' en 'identiteit'. Parfit's claim heeft daarentegen betrekking op 'persoonlijke identiteit', zoals dat in morele context van het non-identiteitsprobleem een bepaalde betekenis krijgt.

Parfit opent zijn hoofdstuk dan ook met de stelling dat de vraag, of ik wel of niet zou hebben bestaan, er een is van persoonlijke identiteit.⁷⁸ Maar wie gaat er nu precies schuil achter deze 'ik' bij Parfit? Bedoelt Parfit hier de numerieke identiteit van personen? In dat geval lijkt de TDC triviaal waar. In de context van het non-identiteitsprobleem lijkt het echter, bij de vraag of ik wel of niet zou hebben bestaan, niet moreel relevant of er een numeriek gelijkend persoon zou hebben bestaan. Moreel relevant lijkt eerder of de persoon in kwestie een leven zal ervaren zoals ik dat op dit moment ervaar. Toegegeven, dit onderscheid is lastig te verwoorden, maar dat mag geen reden zijn het concept persoonlijke identiteit samen te voegen met 'identieke personen'.

Dit lijkt ook de gedachte te zijn die filosoof Clark Wolf drijft in zijn oplossing voor het non-identiteitsprobleem, welke ik nader zal beschrijven in het volgende hoofdstuk. De gedachte dat er een aspect is van persoonlijke identiteit, dat zich niet laat reduceren tot

⁷⁷ Parfit, *Reasons and Persons*, 352.

⁷⁸ *Ibid.*, 351.

numerieke identiteit. De intuïtie achter deze gedachte is dat ik mij een wereld kan voorstellen, waarin ik een perfecte dubbelganger heb met een identieke genetische origine, maar dat deze dubbelganger toch niet gelijk is aan 'mij'.

Bepalend daarvoor lijkt niet of ik genetisch en fysiek identiek geboren zal worden, maar eerder of ik een een zelf, of zoals filosoof David Velleman het noemt, een 'eerste persoonsbelang', met deze persoon zal delen.⁷⁹ Wanneer het gaat om het zelf in mogelijke werelden, stelt Velleman zichzelf de vraag of numerieke identiteit hiervoor voldoende is. Velleman concludeert: "[..] he is not a self of mine in the sense that calls for me to identify with him, or to identify my interests with his."⁸⁰ Numerieke identiteit lijkt dan nog geen gedeeld zelf te impliceren. Het moge echter duidelijk zijn dat, om dit echt overtuigend te laten zijn, dit nog veel nader onderzoek en sterkere argumentatie behoeft.

Samengevat lijkt het erop dat Parfit Kripke's these niet alleen overneemt, maar deze ook aanpast. Zo wordt het criterium van genetische origine 'strikter' in handen van Parfit. Problematischer is dat hij deze metafysische these verplaatst naar het morele domein, waar het niet op voorhand duidelijk is dat het concept identiteit dezelfde betekenis heeft. Daarom lijkt het niet noodzakelijk, dat je met het accepteren van Kripke's NO, Parfit's TDC importeert.

⁷⁹ J. David Velleman, "Persons in Prospect," *Philosophy and Public Affairs*, 36, (2008), 3, 240.

⁸⁰ *Ibid.*, 241.

4. Mogelijkheden voor het afwijzen van de tijd-afhankelijkheidsclaim

De mogelijke strategieën, voor het (gedeeltelijk) afwijzen van Parfit's TDC, laten zich nu als volgt categoriseren. Zo kan de TDC worden afgewezen zonder daarbij Kripke's NO af te wijzen. Daarnaast kan Kripke's NO worden afgewezen om zo ook de daarvan afgeleide TDC af te wijzen. Ik zal beide mogelijkheden dit resterende deel van deze scriptie analyseren. Om dit adequaat te kunnen doen, zal ik eerst kort de theorieën van persoonlijke identiteit *over tijd* bespreken en Parfit's positie in deze.

4.1 Theorieën over de continuïteit van persoonlijke identiteit

Tot nu toe is in deze bachelorscriptie voornamelijk gesproken over persoonlijke identiteit in mogelijke werelden. De vraag is dan; wat zijn de noodzakelijke voorwaarden voor mijn bestaan? Theorieën van persoonlijke identiteit omvatten daarentegen veelal de *continuïteit* van persoonlijke identiteit. De vraag wordt nu; wat is ervoor nodig opdat ik in de toekomst dezelfde persoon ben als nu?⁸¹ Deze theorieën zal ik hier kort uiteenzetten.

Allereerst is er de 'Psychological Continuity View' (PCV).⁸² De psychologische relatie, in de vorm van bijvoorbeeld overtuigingen en/ of herinneringen, is dan een noodzakelijke voorwaarde om dezelfde persoon door de tijd te laten bestaan. Hoewel er verschillend gedacht wordt over, of deze relatie ook voldoende is, en hoe deze precies vorm moet krijgen, zijn er veel filosofen, waaronder Parfit en David Lewis, die zo een theorie aanhangen.⁸³

Een andere theorie stelt dat, voor de continuïteit van persoonlijke identiteit, fysieke eigenschappen bepalend zijn. Volgens de 'Brute Physical View' (BPV) maken psychologische relaties dan ook niet uit.⁸⁴ Voor een persoon om in de toekomst te bestaan, is alleen het biologisch organisme essentieel.

Maar zo bezien is het verschil nog niet duidelijk. Volgens sommigen ligt psychologische continuïteit immers besloten in de hersenen. De positie die de waarheid van beide bovengenoemde theorieën veronderstelt, kan desondanks worden gevoegd onder de

⁸¹ Eric T. Olson, "Personal Identity," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 Edition), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/identity-personal> (geraadpleegd 15 juni 2018).

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

PCV. Neem bijvoorbeeld een mogelijke hersentransplantatie. Is de persoon die deze operatie overleeft de persoon van wie de hersenen waren of degene van wie het lichaam was? Aanhangers van de PCV, zullen in deze de hersenen als bepalend voor de persoon zien, terwijl aanhangers van de BPV de persoon van wie het lichaam was bij dezelfde naam kunnen blijven noemen.

Bovengenoemde theorieën geloven dus dat er bepaalde noodzakelijke en/ of voldoende voorwaarden zijn die bepalen wanneer een persoon door de tijd blijft bestaan. Maar er zijn ook filosofen die menen dat er helemaal niet zulke informatieve, non-triviale condities voor de continuïteit van persoonlijke identiteit bestaan.⁸⁵ Aanhangers van de 'Simple View' (SV), zoals filosoof Richard Swinburne, stellen dat psychologische en fysieke continuïteit misschien criteria van bewijs zijn, maar dat deze daarmee nog geen noodzakelijke en/ of voldoende voorwaarden zijn.⁸⁶

Parfit zelf hangt een reductionistische versie van de PCV aan. Parfit stelt: "Our existence just involves the existence of our brains and bodies [...]"⁸⁷ Wat Parfit's positie in deze speciaal maakt, is zijn these over de rol van persoonlijke identiteit.⁸⁸ Middels gedachte-experimenten, betreffende hersensplitsingen en teletransportaties, wil Parfit ons bevrijden van de intuïtie dat persoonlijke identiteit zou bepalen of je een bepaald scenario wel of niet overleeft.

Voor overleven is volgens Parfit niet persoonlijke identiteit, maar 'Relatie R' bepalend, die een psychologische verwantschap en/of continuïteit met de juiste oorzaak veronderstelt.⁸⁹ R laat, in tegenstelling tot persoonlijke identiteit, gradatie toe. Volgens R kan ik dan, als bijvoorbeeld mijn hersenen worden gesplitst en getransplanteerd in twee andere lichamen, deze operatie (gedeeltelijk) overleven. Dit terwijl ons reguliere begrip van persoonlijke identiteit hiertoe geen mogelijkheid biedt. Hoe kan 'ik' immers als twee personen overleven?

Zijn conclusie, dat persoonlijke identiteit in dit soort vraagstukken niet van belang is, heeft voor Parfit morele consequenties. In zijn essay *Personal Identity* stelt Parfit: "Certain

⁸⁵ Carsten Korfmacher, "Personal Identity," *The Internet Encyclopedia of Philosophy*, <https://www.iep.utm.edu/person-i/#H2> (geraadpleegd 15 juni 2018).

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Parfit, *Reasons and Persons*, 216.

⁸⁸ Ibid., 215.

⁸⁹ Ibid.

important questions do presuppose a question about personal identity. But they can be freed of this presupposition. And when they are, the question about identity has no importance."⁹⁰ Aan het einde van zijn essay betoogt Parfit: "Egoism, the fear not of near but of distant death [...] these are not, I think, wholly natural or instinctive. They are all strengthened by the beliefs of personal identity which I have been attacking."⁹¹

4.2 'Identiteit'; een vaag concept?

Filosoof Clark Wolf stelt dat het non-identiteitsprobleem ontstaat als gevolg van een veel te nauwe opvatting van identiteit.⁹² Een opvatting die niet meer betekenisvol kan worden toegepast in de context van non-identiteitscasussen. Wolf stelt: "The criteria for identity across possible worlds are vague and uncertain, unable to support the finely grained judgements made in debating whether an action would harm future people."⁹³ Wolf verdedigt een meer 'coarse-grained' opvatting van persoonlijke identiteit, die geen reden geeft om te ontkennen dat hetzelfde kind later kan worden geboren.⁹⁴

Allereerst stelt Wolf dat niet-volledige genetische identiteit niet automatisch non-identiteit, in de moreel relevante zin van het woord, tot gevolg heeft.⁹⁵ Stel je voor, vraagt Wolf de lezer, dat je ouders een ander kind op jouw verjaardag hadden gekregen.⁹⁶ Dit ingebeelde kind is in alle opzichten gelijk aan jou, alleen deelt het niet in detail jouw genetische samenstelling. Verder handelt het kind identiek en lijkt het precies op jou. Is dit ingebeelde kind dan noodzakelijkerwijs een ander kind? Waarom zouden we dat moeten denken? We zien beperkte fysieke verschillen immers ook niet als bepalend voor 'identiteit'. Want zou ik kunnen stellen dat, als ik geboren was met een iets andere neus, 'ik' niet had bestaan?⁹⁷

Het probleem dat Wolf dan signaleert, lijkt terug te voeren op hetgeen waarvoor ik in paragraaf 3.3 heb betoogd. Parfit gebruikt de NO om de TDC daarop te funderen. Maar

⁹⁰ Derek Parfit, "Personal Identity," *The Philosophical Review*, 80, (1971), 1, 4.

⁹¹ Ibid., 27.

⁹² Clark Wolf, "Do Future People Presently Have Alternate Possible Identities?" in *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*, ed. Melinda A. Roberts and David T. Wasserman (New York: Springer, 2009), 93.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ibid., 100.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

Parfit lijkt zich hier te bekommeren om 'persoonlijke identiteit' en niet om 'identieke personen'. Dus de NO en de TDC zijn dan niet onjuist. De TDC is, zoals Wolf stelt, alleen onjuist in de context van het non-identiteitsprobleem.⁹⁸

Volgens Wolf identificeert de strikte eis van genetische origine, zoals deze de TDC fundeert, dan niet hetgeen relevant is vanuit moreel oogpunt.⁹⁹ Het concept identiteit dat vanuit moreel oogpunt relevant is, individueert personen op basis van hun 'moral salient qualities', aldus Wolf.¹⁰⁰ De 'slachtoffers' van non-identiteitskeuzes, zoals Wilbert, moeten dan niet geïdentificeerd worden op basis van identiteit zoals deze ligt besloten in de TDC, maar op basis van een opvatting van identiteit die wél relevant is in deze morele context.

Het concept identiteit is geen univoocaal concept, volgens Wolf.¹⁰¹ Er is niet één juiste toepassing van dit concept. Zo kan de meest strikte opvatting van identiteit, in de vorm van genetische origine, in veel zaken identiteitsbepalend zijn, maar dit hoeft niet altijd. Sterker nog, in de context van het non-identiteitsprobleem is deze dat dus niet, volgens Wolf. Als we vervolgens een minder strikte opvatting van identiteit handhaven, kan het best zo zijn dat er veranderingen in deze identiteit plaatsvinden, zonder dat daarbij de identiteit in de moreel relevante zin is veranderd. Dus identiteit is in die zin ook een 'vaag' concept, aldus Wolf.¹⁰²

Wolf gebruikt vervolgens zijn inzichten om te betogen langs de lijn van een Descriptive View (DV), zoals besproken in paragraaf 3.2.¹⁰³ Zoals daar uiteengezet, was Parfit's bezwaar tegen deze theorie dat hij, beschreven als 'het tweede kind van zijn ouders', zijn jongere zus had kunnen zijn. Wolf's opvatting lijkt dit bezwaar te kunnen ondervangen, omdat Parfit's conclusie de strikte opvatting van identiteit vooronderstelt, waarvan Wolf het eenduidige gebruik nu juist in twijfel trekt. Wolf stelt: "In his objection to DV [...], Parfit fails to consider the possibility that different conceptions of 'identity' might appropriately apply in different contexts."¹⁰⁴ Wolf vervolgt: "In fact, in spite of the vigorous attacks on the standard conception of 'identity' which Parfit pursues in part III of *Reasons and Persons*, in

⁹⁸ Wolf, "Do Future People Presently Have Alternate Possible Identities?" 110.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid., 111.

¹⁰¹ Ibid., 104.

¹⁰² Ibid., 103.

¹⁰³ Ibid., 111.

¹⁰⁴ Ibid.

part IV of the book Parfit seems to revert to an understanding of 'identity' that is strikingly similar to those he rightly takes himself to have overthrown in his earlier arguments."¹⁰⁵

Het is inderdaad opvallend dat Parfit, voor persoonlijke identiteit in mogelijke werelden, uitgaat van deze strikte essentialistische opvatting terwijl hij, wanneer gaat om de continuïteit ervan, ons ervan wil overtuigen dat het juist niet van belang is, en als gevolg daarvan geen morele rol moet spelen in dat soort vragen. Er lijkt hier een zekere spanning in Parfit's positie merkbaar die valt terug te voeren op het onderscheid, zoals ik dat heb gemaakt in de vorige paragraaf.

Parfit is een aanhanger van de PCV. Dit terwijl hij in de TDC stelt dat Kripkeaanse lichamelijke origine essentieel voor persoonlijke identiteit is. Kripke lijkt te denken dat identieke origine, zowel noodzakelijk als voldoende is, voor identiteit over mogelijke werelden.¹⁰⁶ Het is de vraag in hoeverre deze opvatting samengaat met Parfit's relatie R, als bepalend voor de continuïteit voor persoonlijke identiteit. Genetische origine, zoals deze ligt besloten in Parfit's TDC, is dan een noodzakelijke maar *geen* voldoende voorwaarde. Wanneer het dan gaat om identiteit over mogelijke werelden, lijkt het arbitrair om alleen genetische gelijkheid als bepalend te zien. Dit is wellicht de reden dat Parfit zich niet committeert aan zo een theorie van persoonlijke identiteit.

Wolf laat aldus een interessante mogelijkheid zien op basis waarvan de TDC, althans in sommige gevallen, kan worden afgewezen. Hij geeft een fundament om de Descriptive View overtuigender te maken. Toch lijkt zijn positie niet zonder problemen.

Als immers elk concept van identiteit een juiste context van gebruik kent: Hoe kunnen we dan weten wanneer we welk concept moeten gebruiken? Wolf stelt dat, in het geval van het non-identiteitsprobleem, het onze zorg is om slachtoffers en overtreders te identificeren en dat daarom onze normatieve intuïties hier bepalend moeten zijn.¹⁰⁷ Maar het lijkt toch lastig om op basis van de morele intuïtie, dat bepaalde handelingen voor toekomstige mensen slecht zijn, ook al vormen deze de oorzaak van hun bestaan, een geloof in de waarheid van de TDC op te geven. En welk alternatief moeten we daarvoor precies in de plaats stellen?

¹⁰⁵ Wolf, "Do Future People Presently Have Alternate Possible Identities?" 112.

¹⁰⁶ Harold Noonan, "The Necessity of Origin," *Mind*, 92, (1983), 365,1.

¹⁰⁷ Wolf, "Do Future People Presently Have Alternate Possible Identities?" 107.

Fundamenteler is het verschaffen van meer duidelijkheid over waar het concept identiteit, zoals dat betekenis krijgt in de morele context, nu precies naar verwijst. Dit concept mag dan volgens Wolf vaag zijn, in de zin dat het verandering kan toelaten, maar het is vooralsnog ook te vaag in wat het nu precies is. Hoewel *ik* het intuïtief plausibel vind om te stellen dat er een aspect van persoonlijke identiteit is dat niet onderhevig is aan TDC, zal het de uitdaging zijn deze nader te expliceren in woorden. Ook zal dan beter kunnen worden bepaald wat voor een gevolg het aannemen van zo een these, noodzakelijkerwijs heeft op de mogelijkheid van, bijvoorbeeld, het aanhangen van een reductionistische theorie van persoonlijke identiteit over tijd.

4.3 Counterparts in plaats van essentialisme

Een andere mogelijkheid is het vervangen van Kripke's NO door een alternatieve metafysische theorie van noodzakelijkheid, om zo de daarop leunende TDC van Parfit onschadelijk te maken. Filosoof Anthony Wrigley doet zo een poging, door identiteit over mogelijke werelden te vatten in termen van 'zwakkere' counterpartrelaties, zoals deze worden beschreven in het modaal realisme van filosoof David Lewis.¹⁰⁸

Het modaal realisme stelt dat er niet alleen verschillende mogelijke werelden zijn, maar dat deze werelden ook daadwerkelijk bestaan.¹⁰⁹ De wereld waarin *ik* besta is dan één van vele, in tijd en ruimte geïsoleerde, andere werelden.¹¹⁰ Omdat ik dan maar in één wereld kan bestaan, kan ik nooit identiek zijn aan een individu in een andere wereld, waardoor mogelijke identiteit wordt bepaald door counterpartrelaties.

Neem de zin 'ik had mogelijk een operazanger kunnen zijn'. Volgens Kripke is deze zin waar, als er een mogelijke wereld is waarin *ik* besta en operazanger ben. Lewis daarentegen, stelt, dat *ik* alleen de mogelijke wereld bewoon waarin ik deze zin uitspreek en dat mijn counterparts in de andere werelden de waarheid ervan bepalen. Deze counterpart is dan niet in Kripkeaanse zin identiek aan mij, maar vertoont een voldoende gelijkenis.¹¹¹

¹⁰⁸ Anthony Wrigley, "Harm to Future Persons: Non-Identity Problems and Counterpart Solutions," *Ethical Theory and Moral Practice*, 15, (2012), 2. Nicola Jane Williams, "Possible Persons and the Problem of Prenatal Harm," *Ethics*, 17, (2013), 4.

¹⁰⁹ David Lewis, *On the Plurality of Worlds* (Oxford: Blackwell, 1986), 2.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ted Parent, "Modal Metaphysics," *The Internet Encyclopedia of Philosophy*, <https://www.iep.utm.edu/person-i/#H2> (geraadpleegd 16 juni 2018).

Als we deze theorie van Lewis nu aannemen, leidt dit tot radicaal andere conclusies, aldus Wrigley.¹¹² Hij stelt: "This is achieved by using counterpart relations as the basis for making *prima facie* harm claims that allow us to make sense of ways we might have been that include changes in our genetic origin."¹¹³

Maar dit betekent niet dat deze veranderingen ongelimiteerd zijn. Wrigley voegt eraan toe: "[...] despite some seemingly radical conclusions, we are still preserving many of the desirable elements that link people with their genetic origin while providing sufficient scope to account for harms and to reject the Non-Identity Problem."¹¹⁴

Als we dan Lewis' theorie gebruiken, wordt een claim over de eigenschappen van een persoon noodzakelijk waar als alle counterparts van deze persoon deze eigenschap bezitten. De claim wordt mogelijk waar als er tenminste een counterpart van deze persoon is, die deze eigenschap bezit.¹¹⁵ Aangezien de counterpart berust op een gelijkenis, is genetische identiteit, zoals dat wordt betoogd door Kripke en Parfit, geen noodzakelijke eigenschap.

Filosoof Nicola Jane Williams merkt in dit kader op dat de counterparttheorie beter aansluit bij Parfit's PCV dan de NO.¹¹⁶ Zoals uiteengezet in de vorige paragraaf, betekent de TDC in combinatie met de PCV, dat de NO slechts kan worden beschouwd als een noodzakelijke en niet als een voldoende voorwaarde voor identiteit over mogelijke werelden. Volgens de PCV kan een numeriek identiek persoon immers verschillend zijn over mogelijke werelden. De noodzakelijke eigenschappen worden dan niet uitgeput door genetische samenstelling. Ofwel, genetische samenstelling is dan niet voldoende om identiteit over mogelijke werelden vast te stellen. Dit probleem stelde Parfit ook vast bij het bespreken van de Origin View in het licht van identieke tweelingen, zoals uiteengezet in hoofdstuk 3. De zwakkere counterpartrelaties kunnen, in tegenstelling tot genetische samenstelling, deze causale rol wel vervullen.¹¹⁷

Maar de vraag blijft hoe deze zwakkere relatie van gelijkenis dan wél kan worden bepaald. Zoals Wrigley stelt: "[...] there has to be a convincing answer as to what determines a suitable counterpart [...] that doesn't rely on genetic identity."¹¹⁸ Wrigley vindt dit

¹¹² Wrigley, "Harm to Future Persons," 176.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ibid., 179.

¹¹⁶ Williams, "Possible Persons and the Problem of Prenatal Harm," 368.

¹¹⁷ Ibid., 369.

¹¹⁸ Wrigley, "Harm to Future Persons," 180.

antwoord in de theorie van Lewis zelf, waarin hij zich beroept op een semantisch principe dat kan worden gebruikt om de waarheid van claims betreffende *de re* modaliteit te bepalen.¹¹⁹ Dit zijn claims over de noodzakelijke en mogelijke eigenschappen van objecten en personen. Wanneer we zo een claim maken, creëren we tegelijkertijd een context waarin deze claim moet worden begrepen. Het feit is, dat we dit in ons reguliere taalgebruik ook veelal doen. Een bekend voorbeeld is dat wanneer de barman tegen je zegt 'er is geen bier meer', je vervolgens niet op de fiets stapt om dat in de dichtstbijzijnde supermarkt te verifiëren. Ofwel zijn claim beperkt zich in de context tot de bar.

Wanneer het dan gaat om de keuzes in de non-indentiteitscasussen, is het mogelijk om een context te bepalen, zodat sommige genetische eigenschappen noodzakelijk blijven, maar andere contingent worden.¹²⁰ Als we Wilbert dan in een bepaalde context als 'Wilbert als mens' beschrijven, zal het voor laatstgenoemde weliswaar noodzakelijk zijn dat hij een menselijke genetische origine heeft, maar de claim dat hij noodzakelijk de genetische eigenschap x heeft, is alleen waar in de context dat we 'Wilbert' gebruiken.¹²¹

Toch lijkt dit een 'balancing-act', want het kan natuurlijk niet de bedoeling zijn dat deze oplossing allerlei mogelijke claims, over hoe de zaken voor ons hadden *kunnen* zijn, waar maakt. Een succesvolle selectie van counterparts kan dan volgens Wrigley alleen worden gemaakt uit die counterparts die in alle aspecten gelijk zijn aan onszelf, behalve dan dat ze bepaalde relevante en beperkte variaties in genetische origine hebben.¹²² Zo is de link met genetische origine nog een sterke, maar biedt deze de mogelijkheid voor 'gradatie' in de context. De mogelijkheid dat counterparts een andere genetische origine kunnen hebben, zal desondanks vreemd lijken, maar de aanhoudende relevantie van genetische origine, zoals deze ligt besloten in de context van het non-identiteitsprobleem, zal de mogelijke relevante counterparts beperken.¹²³

Het blijft echter een zwak punt. Het afwijzen van het strikte genetisch essentialisme lijkt immers te impliceren dat een counterpart toch fundamenteel anders zou kunnen zijn. De vraag is dan soortgelijk als die bij Wolf. Wrigley stelt dat de context waarin het non-identiteitsprobleem zich afspeelt ervoor zal zorgen dat de juiste counterpart kan worden

¹¹⁹ Wrigley, "Harm to Future Persons," 180.

¹²⁰ *Ibid.*, 181.

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *Ibid.*

¹²³ *Ibid.*, 182.

aangewezen, net zoals Wolf stelde dat deze context het gebruik van het concept identiteit kan dicteren. Maar wat maakt onze morele intuïties daarvoor geschikt? En hoe ver mogen we nu eigenlijk afwijken van de genetische origine? Tot, en vanaf, wanneer mogen we zeggen dat iemand een geschikte counterpart is van Wilbert? Dit is dan de prijs die we moeten betalen om de vraag te kunnen stellen, in hoeverre we mogelijk genetisch verschillend hadden kunnen zijn.¹²⁴

4.4 Het non-identiteitsprobleem; een zuiver metafysisch probleem?

Ik heb twee mogelijke strategieën besproken die het non-identiteitsprobleem pogen op te lossen door de TDC (gedeeltelijk) af te wijzen. Beide oplossingen laten de context waarin bepaalde claims worden gemaakt, bepalend zijn voor de waarheid ervan. Bij Wolf kent 'identiteit' geen eenduidig gebruik en daarbij is het een vaag concept. Daarom was de TDC in sommige gevallen niet waar. Wrigley vervangt Kripke's NO door een ander systeem van modaliteit, Lewis' counterparts. Zodoende werden *de re* uitspraken over noodzakelijkheid en mogelijkheid door de context begrensd. Dus waar de oplossing van Wolf zich richt op het concept, lijkt die van Wrigley de nadruk te leggen op de persoon zelf.

Ook heb ik laten zien dat beide mogelijkheden kampen met significante problemen, waardoor vooralsnog zeker niet kan worden gesteld dat het non-identiteitsprobleem een zuiver metafysisch probleem is. Er moet nog veel meer onderzoek gedaan worden. Bijvoorbeeld onderzoek naar in hoeverre de counterparttheorie van Lewis over het algemeen een alternatief is voor Kripke's NO. Of wat het concept persoonlijke identiteit nu precies inhoudt. Daarnaast zal het de oplettende lezer niet zijn ontgaan dat, net zoals bij de oplossingen in het morele domein, de reikwijdte van deze twee strategieën beperkt is. Zeker bij Wrigley, waar we zagen dat counterparts toch in zekere mate genetisch verbonden bleven.

Toch hoop ik aannemelijk te hebben gemaakt dat deze route, die vooralsnog in het kader van het non-identiteitsprobleem weinig is bewandeld, mogelijk een interessante is. Het zal daarom de moeite waard zijn om deze strategieën verder te onderzoeken, alsmede de mogelijk verbanden tussen beide verder uit te zoeken, om te beoordelen in welke mate ze elkaar, of de strategieën zoals genoemd in hoofdstuk 2, zouden kunnen versterken.

¹²⁴ Wrigley, "Harm to Future Persons," 182.

Conclusie

Ik hoop dat uit het betoog in deze bachelorscriptie mijn ontzag voor Derek Parfit, en meer specifiek zijn werk *Reasons and Persons*, blijkt. Op schijnbaar moeiteloze wijze schakelt Parfit in dit boek van het ene naar het andere complexe morele of metafysische vraagstuk en biedt daarbij de meest interessante inzichten, die steeds weer op een overtuigende wijze worden beargumenteerd.

Het non-identiteitsprobleem is zo een inzicht. Parfit heeft hiermee een puzzel nagelaten, die tot op de dag van vandaag lastig blijkt om op te lossen. Ik heb dan ook niet deze bachelorscriptie geschreven met de ambitie dit hier 'wel even te doen'. Het is wel mijn ambitie geweest aannemelijk te maken dat zo een oplossing zich niet noodzakelijkerwijs hoeft te beperken tot het metafysische kader, zoals dit door Parfit wordt geschetst.

Deze uitdaging ben ik aangegaan vanuit mijn intuïtie dat het bestaan van mensen en de rol van persoonlijke identiteit daarin, zich niet zo gemakkelijk laat afbakenen als Parfit in zijn tijd-afhankelijkheidsclaim stelt. Er is waarschijnlijk nog veel wat we niet weten en zo ook levert het nadenken over persoonlijke identiteit, en wat ons nu in essentie maakt wie we zijn, de nodige diepe vragen. Zou het niet zonde zijn als de zoektocht naar antwoorden in deze zich liet beperken tot het morele domein? Temeer omdat blijkt dat deze oplossingen moeilijk lijken te slagen in het geven van de juiste.

Zoals is gebleken zijn daarentegen ook de besproken strategieën om Parfit's tijd-afhankelijkheidsclaim af te wijzen vooralsnog problematisch. Ik ben er echter van overtuigd, en hoop dat in deze bachelorscriptie te hebben overgebracht, dat een echte oplossing voor het non-identiteitsprobleem een helder licht moet kunnen laten schijnen op, zowel de morele, als de metafysische, fundamentele van dit probleem.

Om deze claim voor de lezer overtuigender te maken, realiseer ik me dat er nog veel onderzoek moet worden gedaan. Als we naar de argumentatie van Wolf kijken, betreft dat, onder andere, een meer fundamentele uiteenzetting van de gehanteerde concepten. Het aspect van persoonlijke identiteit, dat zich niet laat reduceren tot de genetische essentie, zal aannemelijker moeten worden gemaakt. Waar verwijst dit precies naar? En kan zo een stelling coherent worden samengevoegd met een reductionistische opvatting van persoonlijke identiteit?

Wanneer we het essay van Wrigley beschouwen, vergt deze een betere onderbouwing van Lewis' modaal realisme ten opzichte van Kripke's noodzakelijkheid van

origine in het algemeen. Daarnaast is het vooralsnog te vaag welke samenhang met genetische origine nu precies noodzakelijk blijft.

Voor beide theorieën moeten daarnaast de geformuleerde problemen kritischer worden onderzocht. Wat is nu precies de maatstaf en is het, meer in het algemeen, wel logisch dat onze morele intuïties onze metafysische bepalen? En wat is de maximale reikwijdte van deze oplossingen precies? Het zal in dit kader mogelijk interessant zijn te onderzoeken of, en op welke manier, deze strategieën niet alleen elkaar, maar ook de oplossingen die zich vooralsnog beperken tot het morele domein, kunnen versterken.

Bibliografie

Boonin, David. "How to Solve the Non-Identity Problem." *Public Affairs Quarterly*, 22, (2008), 2, 127-157.

Hanser, Matthew. "Harming and Procreating." *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*. Edited by: Melinda A. Roberts and David T. Wasserman. New York: Springer, 2009, 179-199.

Harman, Elizabeth. "Harming as Causing Harm." *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*. Edited by: Melinda A. Roberts and David T. Wasserman. New York: Springer, 2009, 137-154.

———. "Can We Harm and Benefit in Creating?" *Philosophical Perspectives*, 18, (2004), 89-113.

Korfmacher, Carsten. "Personal Identity." *The Internet Encyclopedia of Philosophy*. <https://www.iep.utm.edu/person-i/#H2> (geraadpleegd 15 juni 2018).

Kripke, Saul A. *Naming and Necessity*. Twelfth printing. Cambridge: Harvard University Press, 1980.

Lewis, David. *On the Plurality of Worlds*. Oxford: Blackwell, 1986.

Noonan, Harold. "The Necessity of Origin." *Mind*, 92, (1983), 365, 1-20.

Olson, Eric T. "Personal Identity." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 Edition). Edited by: Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/identity-personal> (geraadpleegd 15 juni 2018).

Parent, Ted. "Modal Metaphysics." *The Internet Encyclopedia of Philosophy*.
<https://www.iep.utm.edu/person-i/#H2> (geraadpleegd 16 juni 2018).

Parfit, Derek. "Personal Identity." *The Philosophical Review*, 80, (1971), 1, 3-27.

———. *Reasons and Persons*. Oxford: Clarendon Press, 1984.

Roberts, Melinda A. "The Nonidentity Problem." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition). Edited by: Edward N. Zalta.
<https://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/nonidentity-problem/> (geraadpleegd 5 mei 2018).

Roberts, Melinda A. and Wasserman, David T. "Harming Future Persons: Introduction." *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*. Edited by: Melinda A. Roberts and David T. Wasserman. New York: Springer, 2009, xiii-xxxviii.

Sinnott-Armstrong, Walter. "Consequentialism." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition). Edited by: Edward N. Zalta.
<https://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/consequentialism/> (geraadpleegd 18 mei 2018).

Velleman, J. David. "Persons in Prospect." *Philosophy and Public Affairs*, 36, (2008), 3, 221-288.

Wolf, Clark. "Do Future People Presently Have Alternate Possible Identities?" *Harming Future Persons: Ethics, Genetics and the Nonidentity Problem*. Edited by: Melinda A. Roberts and David T. Wasserman. New York: Springer, 2009, 93-114.

Williams, Nicola Jane. "Possible Persons and the Problem of Prenatal Harm." *Ethics*, 17, (2013), 4, 355-385.

Wrigley, Anthony. "Harm to Future Persons: Non-Identity Problems and Counterpart Solutions." *Ethical Theory and Moral Practice*, 15, (2012), 2, 175-190.